* [ג]וְהוּא (ד) שֶׁלֹּא יְהֵא בּוֹ מַיִם. הַגָּהּ: וּלְדִידָן שֶׁנּוֹהֲגִין לְהַחְמִיר בְּמֵי פֵּרוֹת, (ה) גַּם זֶה אָסוּר: ג (ו) [ד]כַּרְמֶל שֶׁמְּהַבְהֲבִין אוֹתוֹ בָּאוּר וְטוֹחֲנִין אוֹתוֹ, אֵין מְבַשְּׁלִים הַקֶּמַח שֶׁלּוֹ בְּמַיִם שֶׁמָּא לֹא נִקְלָה בָּאוּר (ג) יָפֶה (ז) וְנִמְצָא מַחְמִיץ (ח) כְּשֶׁמְּבַשְּׁלִים אוֹתוֹ, [ה]וְכֵן כְּשֶׁמּוֹלְלִין הַקְּדֵרוֹת *)(ג) הַחֲדָשׁוֹת (ט) (פֵּרוּשׁ שֶׁנּוֹתְנִים קֶמַח לְתוֹךְ הַמַּאֲכָל לְהַקְפּוֹת), אֵין מְבַשְּׁלִים בָּהֶם אֶלָּא מַצָּה אֲפוּיָה שֶׁחָזְרוּ (ד) וְטָחֲנוּ אוֹתָהּ:

ג בְּרַיְיתָא שֶׁם וְכַמְבֹאָר בְּסִימָן דִּלְעֵיל סָעִיף ב׳. ד שֶׁם מֵימְרָא דְּמַר זוּטְרָא. ה לְשׁוֹן רַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ה׳ (ה״ה). *) (פֵּרוּשׁ שֶׁאָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּפֶסַח בִּקְדֵרוֹת יְשָׁנוֹת).

תסד חַרְדָּל שֶׁנִּתְעָרֵב בְּתוֹכוֹ קֶמַח. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א [א]חַרְדָּל אוֹ (א) שְׁאָר מִינֵי טִבּוּל (ב) שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם (א) מַיִם, אֵין נוֹתְנִין בָּהֶם קֶמַח. וְאִם נָתַן לְתוֹךְ הַחַרְדָּל, (ג) יֹאכַל מִיָּד וְלֹא יַשְׁהֶנּוּ שֶׁמָּא יַחְמִיץ. וּבִשְׁאָר מִינֵי טִבּוּלִין כֵּיוָן שֶׁאֵינָם חַדִּין כְּמוֹ חַרְדָּל, וַדַּאי הֶחְמִיץ (ד) וְצָרִיךְ לְשָׂרְפוֹ אִם הוּא אַחַר זְמַן אִסּוּר חָמֵץ. הַגָּהּ: (ה) וְהַמִּנְהָג שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל חַרְדָּל כְּלָל בְּפֶסַח (ו) אֲפִלּוּ (ג) נִתְעָרֵב קֹדֶם פֶּסַח, דְּהָוֵי כְּמִינֵי קִטְנִיּוֹת שֶׁנּוֹהֲגִין בּוֹ אִסּוּר (הגהות מיימוני ריש פרק ה׳ ותרומת הדשן סימן קי״ג):

א מִשְׁנָה פְּסָחִים מ׳ (ע״ב) וּכְתַנָּא קַמָּא וּכְדִמְפָרֵשׁ לָהּ רַב כַּהֲנָא (שם).

בְּאֵר הֵיטֵב

ג (ג) יָפֶה. וְדַוְקָא בְּכַרְמֶל חָיֵישׁ הָרַמְבַּ״ם (פ״ח ה״ה) לָזֶה, אֲבָל בְּקֶמַח הַקָּלוּי פֶּסֶק הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ה׳ (ה״ג) דְּמֻתָּר לְבַשֵּׁל לְכַתְּחִלָּה. אָכֵן הַמְחַבֵּר שֶׁסִּיֵּם כָּאן אֶלָּא מַצָּה אֲפוּיָה וְכוּ׳, מִכְּלָל דִּסְבִירָא לֵיהּ דִּבְכָל עִנְיָן אָסוּר הַקָּלוּי. וְעַיֵּן בַּמֶּגֶן אַבְרָהָם (סק״ד) שֶׁכָּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וְצָרִיךְ עִיּוּן אִם נְתָנוּהוּ בְּדִיעֲבַד בְּמַאֲכָל אִם אוֹסְרִין מִפְּנֵי חֲשָׁשָׁא זוֹ, דְּהָא רַשׁ״י (מ: ד״ה בחסיסא) מַתִּיר לְכַתְּחִלָּה, וְנָפְקָא מִנַּהּ לְעִנְיָן מַצָּה שֶׁנִּלּוֹשׁ בָּהּ קֶמַח וְנֶאֱפָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ סוֹף סִימָן תנ״ט, וְאַחַר כָּךְ נְתָנוּהוּ לָרֹטֶב. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה לִי דִּבְמַצָּה יֵשׁ לְהַחְמִיר מֵאַחַר שֶׁהַמַּצָּה מַפְסֶקֶת בֵּין הַקֶּמַח לְהָאוּר, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב הַחֹק יַעֲקֹב (סק״ד) דִּבְכַרְמֶל הַקָּלוּי יֵשׁ לֶאֱסֹר אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד, אַךְ בְּקֶמַח הַקָּלוּי כֵּיוָן דִּלְדַעַת הָרַמְבַּ״ם מֻתָּר אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה, אֶפְשָׁר לִסְמֹךְ דִּיעֲבַד וּלְהַתִּיר בַּהֲנָאָה אוֹ לְהַשְׁהוֹתָהּ עַד אַחַר פֶּסַח, עַד כָּאן. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר בְּנֵי חִיָּא בְּסִימָן תנ״ג (סק״א): (ג) הַחֲדָשׁוֹת. וּבֵית יוֹסֵף פֵּרֵשׁ שֶׁעוֹשִׂין כֵּן בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה לְהַקְשׁוֹת הַקְּדֵרָה. עַיֵּן יַד אַהֲרֹן (הגה״ט): (ד) וְטָחֲנוּ. וּבְקוֹשְׁטַנְטִינָא נוֹהֲגִין אִסּוּר לְטַגֵּן דָּגִים בְּמַצָּה אֲפוּיָה מִשּׁוּם דְּאָתֵי לְאִחְלוּפֵי, אֲבָל בְּסֻפְגָּנִין מֻתָּר. עַיֵּן כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי׳ תסא הגב״י) שֶׁהֶאֱרִיךְ:

א (א) מַיִם. דְּאִי לָאו הָכִי הָוֵי מֵי פֵּרוֹת וְאֵינָם מַחְמִיצִין אֲפִלּוּ הֵם דְּבָרִים חֲמוּצִין בְּעַצְמָן כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ סִימָן תס״ב סָעִיף קָטָן א׳: (ג) נִתְעָרֵב. פֵּרוּשׁ שֶׁעוֹשִׂין אוֹתוֹ

בֵּאוּר הֲלָכָה

מַחְמִיצִין, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁזֶּה בְּמֶלַח הַנֶּחְצָב מִן הָהָר אֲבָל מֶלַח הַנַּעֲשֶׂה מִן הַמַּיִם הֲרֵי הוּא כְּמַיִם וְאָסוּר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ מֶלַח הַנֶּחְצָב מִן הָהָר גַּם הוּא נִתָּךְ לְמַיִם אֶלָּא דְּהָכָא לְפִי שֶׁהַמֶּלַח מוּעָט כְּדֵי נְתִינַת טַעַם לֹא חָשְׁשׁוּ. וַאֲחֵרִים פֵּרְשׁוּ דִּבְכָל מִילְחָא מַיְירֵי וְהָכָא מַיְירֵי כְּשֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ הַקֶּמַח וְהַשֶּׁמֶן בַּתְּחִלָּה יָפֶה וְאַחַר כָּךְ נָתַן בּוֹ מֶלַח דְּהָוֵי לֵיהּ כְּאָפוּי שֶׁאֵינוֹ בָּא לִידֵי חִמּוּץ וְזֶה נִרְאֶה נָכוֹן לְהָרִיטְבָּ״א זַ״ל, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהִנֵּה מַה שֶׁכָּתַב הָרַ״ן הוּא הַיֵּשׁ אוֹמְרִים הַשֵּׁנִי, וּמָצִינוּ לְמֵימַר דְּגַם אֲחֵרִים מוֹדִים דִּכְשֶׁנּוֹתֵן מְעַט מֶלַח שָׁרִי בְּכָל גַּוְנֵי כְּהָרַ״ן, אֶלָּא דְּלֹא בָּעוּ לְאוֹקְמֵי דַּוְקָא בִּמְעַט מֶלַח. וְאֵין לְהַקְשׁוֹת לְהָרַ״ן לָמָּה לֵיהּ לְהַגְּמָרָא לְמֵימַר הָא בְּמַיָּא וּמִילְחָא, לֵימָא תַּרְוַיְיהוּ בְּמִשְׁחָא וּמִילְחָא, אֶלָּא דַּחֲדָא מַיְירֵי שֶׁנָּתַן בּוֹ מֶלַח מְרֻבָּה וּלְהָכִי אָסוּר, וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאֵין דֶּרֶךְ לָתֵת מֶלַח מְרֻבָּה לְשָׁם, אָכֵן לְהָרִיטְבָּ״א קָשֶׁה לָמָּה לִי לְאוֹקְמֵי בְּמַיָּא וּמִילְחָא לֵימָא דְּאַיְירֵי שֶׁנָּתַן שֶׁמֶן וּמֶלַח בְּיַחַד, וְאוּלַי יֵשׁ לוֹמַר גַּם כֵּן דֶּרֶךְ לִתֵּן הַמֶּלַח לְבַסּוֹף. וּלְדִינָא נִרְאֶה דְּטוֹב לְכַתְּחִלָּה לְהִתְנַהֵג כְּהָרִיטְבָּ״א לִתֵּן הַמֶּלַח לְבַסּוֹף אַחַר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל הַמַּאֲכָל:

* וְהוּא שֶׁלֹּא יְהֵא בּוֹ מַיִם. וְאִי אִית בֵּיהּ מַיִם אָסוּר בֵּין יֵשׁ שֶׁם מֶלַח אוֹ לֹא:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(ד) שֶׁלֹּא יְהֵא בּוֹ מַיִם. אֲבָל אִי אִיכָּא בּוֹ מַיִם (ד) אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא, הָוֵי כְּמֵי פֵּרוֹת עִם מַיִם וּמַחְמִיץ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם לֹא הָיָה בְּהַתַּבְשִׁיל שֶׁמֶן כְּלָל (ה) רַק מַיִם וּמֶלַח עִם הַקֶּמַח דְּוַדַּאי מַחְמִיץ: (ה) גַּם זֶה אָסוּר. אִם לֹא (ו) לְצֹרֶךְ חוֹלֶה וְזָקֵן וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן תס״ב סָעִיף ד׳ בַּהַגָּ״הּ. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּהַהִיא דְּסָעִיף א׳ גַּם לְהָרַמְ״א שָׁרִי, (ז) דְּמִלְּתָא דְּלֹא שְׁכִיחָא הִיא שֶׁיֵּצְאוּ הַמַּיִם מִזֶּה לָזֶה, וְאַף אִם יָצְאוּ הֲלֹא מֵעִקַּר הַדִּין מֵי פֵּרוֹת אֵין מַחְמִיצִין. וְגַם אֶפְשָׁר דְּהָא דְּמַחְמִירִין בְּמֵי פֵּרוֹת הַיְינוּ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה בְּיָדַיִם לְעָרֵב מֵי פֵּרוֹת עִם הַקֶּמַח, אֲבָל מֵי פֵּרוֹת שֶׁנִּתְעָרֵב מִמֵּילָא שֶׁבְּקִינַן לֵיהּ אַדִּינָא דְּמֻתָּר: ג (ו) כַּרְמֶל שֶׁמְּהַבְהֲבִין וְכוּ׳. רְצוֹנוֹ לוֹמַר אַף דְּהַדָּגָן שֶׁלּוֹ כְּבָר נִקְלָה בָּאוּר, וְאִם כֵּן הַקֶּמַח שֶׁלּוֹ הוּא כְּאָפוּי וְקַיְמָא לָן דְּאָפוּי אֵינוֹ מַחְמִיץ, אֲפִלּוּ הָכִי אָסוּר שֶׁמָּא וְכוּ׳: (ז) וְנִמְצָא מַחְמִיץ וְכוּ׳. וְאִם עָבְרוּ וְנָתְנוּ תּוֹךְ הַמַּאֲכָל, (ח) אָסוּר הַמַּאֲכָל בַּהֲנָאָה וְאָסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ דִּסְפֵקָא דְּאוֹרַיְתָא הוּא: (ח) כְּשֶׁמְּבַשְּׁלִים אוֹתוֹ. וַאֲפִלּוּ אִם הַקֶּמַח עַצְמוֹ נִקְלָה בַּתַּנּוּר (ט) לֹא יְבַשְּׁלוֹ בְּמַיִם, שֶׁמָּא לֹא נִקְלָה יָפֶה וְיָבוֹא לִידֵי חִמּוּץ. (י) וְיֵשׁ מַתִּירִין לְבַשֵּׁל קֶמַח הַקָּלוּי לְפִי שֶׁחֹם הָאוּר שׁוֹלֵט בּוֹ יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁשּׁוֹלֵט בְּהַחִטִּים, וְהִסְכִּימוּ כַּמָּה (יא) אַחֲרוֹנִים שֶׁיֵּשׁ לִסְמֹךְ עַל דִּבְרֵיהֶם בְּדִיעֲבַד שֶׁאִם עָבַר וְעָשָׂה מִמֶּנּוּ תַּבְשִׁיל יֵשׁ לְהַתִּירוֹ בַּהֲנָאָה אוֹ לְהַשְׁהוֹתוֹ עַד לְאַחַר הַפֶּסַח. וּמַצָּה אֲפוּיָה שֶׁנִּמְצָא קֶמַח בְּתוֹכָהּ, אָסוּר לִתְּנָהּ בְּרֹטֶב, דְּאוֹתוֹ קֶמַח בְּוַדַּאי לֹא נֶאֱפָה יָפֶה (יג) מִפְּנֵי שֶׁהַמַּצָּה מַפְסֶקֶת בֵּין הַקֶּמַח לְהָאוּר, וְאִם נְתָנָהּ אוֹסֶרֶת הַתַּבְשִׁיל אַף בַּהֲנָאָה: (ט) פֵּרוּשׁ שֶׁנּוֹתְנִים קֶמַח וְכוּ׳. זֶה הַפֵּרוּשׁ הוּא לְדַעַת הַטּוּר, אֲבָל הַבֵּית יוֹסֵף (בשו״ע) שֶׁהֶעְתִּיק לְשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם (פ״ה ה״ה) שֶׁכָּתַב הַקְּדֵרוֹת הַחֲדָשׁוֹת, הָוֵי פֵּרוּשׁ שֶׁמְּבַשְּׁלִין בִּקְדֵרוֹת חֲדָשׁוֹת בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה קֶמַח וּמַיִם כְּדֵי לְהַקְשׁוֹת הַקְּדֵרָה וּלְחַזְּקָהּ:

א (א) שְׁאָר מִינֵי טִבּוּל. שֶׁמְּטַבְּלִים בָּהֶם הַבָּשָׂר וְיֵשׁ בָּהֶם חֹמֶץ וּשְׁאָר דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִיוּהָא, (א) וּרְגִילִין לִתֵּן בְּתוֹכָן קֶמַח שֶׁהַקֶּמַח מִתְחַמֵּץ גַּם כֵּן עַל יְדֵי קִיוּהָא: (ב) שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מַיִם. דְּאִי אֵין בָּהֶם מַיִם כְּלָל הָוֵי מֵי פֵּרוֹת וְאֵינָם מַחְמִיצִין אֲפִלּוּ הֵם דְּבָרִים חֲמוּצִין בְּעַצְמָן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְעֵיל בְּסִימָן תס״ב (ס״א). וּלְפִי מַה שֶׁכָּתַב הָרַמְ״א לְעֵיל בְּסִימָן תס״ב סָעִיף ד׳ דַּאֲנָן מַחְמִירִין בְּמֵי פֵּרוֹת לְבַד גַּם כֵּן, (ג) אֲפִלּוּ אֵין בָּהֶם מַיִם כְּלָל רַק מִינֵי טִבּוּלִים שֶׁנַּעֲשִׂים מֵחֹמֶץ יַיִן עִם קֶמַח גַּם כֵּן אָסוּר: (ג) יֹאכַל מִיָּד. שֶׁחֹזֶק הַחַרְדָּל (ג) אֵין מַנִּיחוֹ מַהֵר לְהַחְמִיץ: (ד) וְצָרִיךְ לְשָׂרְפוֹ. לָאו דַּוְקָא (ד) שְׂרֵפָה וְכַמְבֹאָר לְעֵיל סִימָן תמ״ה (ס״א): (ה) וְהַמִּנְהָג וְכוּ׳. וְהַטַּעַם מִשּׁוּם דְּחַרְדָּל הוּא דָּבָר דְּמִדְגַּן וְהָוֵי כְּמוֹ קִטְנִיּוֹת שֶׁנּוֹהֲגִים בּוֹ אִסּוּר [לְבוּשׁ]: (ו) אֲפִלּוּ נִתְעָרֵב וְכוּ׳. אֵין רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁנִּתְעָרֵב עִם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ד) אַחֲרוֹנִים: (ס) גְּמָרָא (לט:): (ו) פְּרִי מְגָדִים (א״א סק״ב). וְאַף דְּהָיָה בָּזֶה גַּם כֵּן מֶלַח אֵינוֹ מַפְסִיד כֵּיוָן שֶׁהוּא מוּעָט: (ז) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג) בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת (מנחות נד. ד״ה אין), וְטַעַם הַשֵּׁנִי הוּא שֶׁל הַטַּ״ז (סק״ג). וְנִרְאֶה לִי שֶׁיֵּשׁ נִפְקָא מִנַּהּ בֵּין שְׁנֵי הַטְּעָמִים לְעִנְיָן לְהַתִּיר בִּזְמַן הַזֶּה לְמַלֹּאת קְדֵרָה בְּשִׁבֳּלִים וְלִתְּנָם לְתוֹךְ תַּנּוּר חַם וְלַעֲשׂוֹת קְלָיוֹת, דִּלְטַעַם הַטַּ״ז שָׁרִי, [א]אֲבָל לְטַעַם רִאשׁוֹן אָסוּר בִּזְמַנֵּינוּ, וְאַף דִּבְתוֹסָפוֹת אִיתָא דְּגַם בְּחַצְבָּא דַּאֲבִישׁוּנָא גַּם כֵּן לֹא שְׁכִיחָא שֶׁיֵּצְאוּ מִזֶּה לָזֶה, כְּבָר כָּתַבְנוּ (סק״ב) דְּרַשׁ״י (שם) אֵין סוֹבֵר כֵּן: ג (ח) אַף דְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) מִסְתַּפֵּק בָּזֶה, הַחֹק יַעֲקֹב (סק״ד) וְהַמַּאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ד) וְעוֹד אַחֲרוֹנִים הֶחְלִיטוּ לְאִסּוּר: (ט) רֹב הַפּוֹסְקִים: (י) הָרַמְבַּ״ם בְּהִלְכוֹתָיו (פ״ה ה״ג): (יא) הַחֹק יַעֲקֹב (שם) וְהַמַּאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ד) וְהַגְּרַ״ז (ס״ב): (יג) כֵּן מוּכָח מִמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) דַּחֲמִיר אֶצְלוֹ דָּבָר זֶה מִקֶּמַח שֶׁל קְלָיוֹת, וְכֵיוָן דְּאָנוּ מַחְמִירִין בְּקֶמַח שֶׁל קְלָיוֹת כָּל שֶׁכֵּן בָּזֶה:

א (א) רַשׁ״י (ל: ד״ה בית חרוסת): (ג) פְּרִי מְגָדִים (א״א סק״א, מש״ז סק״א): (ג) רַשׁ״י (מ: ד״ה גמ׳ מחלוקת): (ד) אַחֲרוֹנִים:

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (ס״א) כתב שמותר למלאות קדירה שבלים ליבשם בתוך התנור, ואף למנהגינו שאנו מחמירין בכל מי פירות מכל מקום אין הדבר מצוי שיצאו מים מהשבלים לפיכך אין חוששין לזה כלל.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

תסה דִּינֵי מֻרְסָן בְּפֶסַח. וּבוֹ ג׳ סְעִיפִים:

א (א) [א]אֵין שׁוֹרִין (ב) מֻרְסָן לְתַרְנְגוֹלִים (ג) (ג) * בְּשׁוּם פָּנִים (ד) [ב]וְלֹא (ג) [ב] חוֹלְטִין. הַגָּהּ: וּכְשֶׁנּוֹתְנִים לָהֶם שְׂעוֹרִים אוֹ חִטִּים לֶאֱכֹל, יִזָּהֵר (ה) שֶׁלֹּא לְהַשְׁלִיכֶם (ו) בְּמָקוֹם (ג) לַח שֶׁיָּבוֹאוּ לִידֵי חִמּוּץ (מהר״י וייל (סי׳ קנג)):
ב [ג]אֵין הָאִשָּׁה שָׁפָה מֻרְסָן עַל בְּשָׂרָהּ, (ז) אֲפִלּוּ (ד) יָבֵשׁ: **ג** [ד]אִם שִׁפְשְׁפוּ מֻרְסָן (ח) בַּאֲוָז לַח מִמַּיִם,

א מִשְׁנָה פְּסָחִים ל״ט (ע״ב). ב טוּר בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים וּכְדִלְעֵיל (סי׳ תנד ס״ג). ג מִשְׁנָה שָׁם וְכָתַב הָרֹא״ש שָׁם (פרק ב סי׳ כא בשם הרבינו יונה) דְּהָאִידְנָא יֵשׁ לְמִנְעָן וְכֵן כָּתַב הַטּוּר בִּשְׁמוֹ. ד טוּר בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (סי׳ תעד).

בְּאֵר הֵיטֵב

עִם יַיִן וְכוֹתְשִׁין אוֹתוֹ וְטוֹחֲנִין אוֹתוֹ וְאֵינוֹ נִכָּר. תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (סי׳ קיג). וְיַיִן שֶׁהוּשַׁם בּוֹ חַרְדָּל בְּעוֹדוֹ חָדָשׁ שֶׁמַּעֲמִידוֹ בִּמְתִיקָתוֹ, הִתִּיר רַשׁ״ל [וּמַהֲרִי״ל אוֹסֵר דְּהָוֵי דָּבָר הַמַּעֲמִיד, וְאֶפְשָׁר לְהַשְׁהוֹתוֹ נַמִּי אֵין מַתִּירִין. עַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (סק״ג)] לְהַשְׁהוֹתוֹ בַּבַּיִת וְלֹא לִשְׁתּוֹת. וְטַ״ז (סק״א) כָּתַב בְּשֵׁם רוֹקֵחַ (סי׳ רנז) שֶׁאוֹכְלִין חַרְדָּל בְּפֶסַח רַק שֶׁלֹּא יְהֵא טָחוּן בִּקְעָרָה שֶׁל חָמֵץ, עַיֵּן שָׁם:

א (א) **בְּשׁוּם.** אֲפִלּוּ אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַשְׁהוֹת שִׁעוּר מִיל, דִּלְכַתְּחִלָּה אָסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר סִימָן תנ״ט סָעִיף ב׳: (ג) **חוֹלְטִין.** לְפִי שֶׁאֵין אָנוּ בְּקִיאִין בַּחֲלִיטָה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר סִימָן תנ״ד סָעִיף ג׳. וְכָתַב בִּתְשׁוּבַת אֱמוּנַת שְׁמוּאֵל סִימָן כ״ז דְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֹלִי בְּבִטְנוֹ שֶׁקּוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז הַיי״ב מוּט״ר שֶׁרְפוּאָתוֹ שֶׁחוֹלְטִין שְׂעוֹרִים אוֹ שִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וּמַנִּיחִים עַל בִּטְנוֹ, דְּאִם אֵרַע חֹלִי זֶה בְּפֶסַח וְיֵשׁ בּוֹ סַכָּנָה, דְּמֻתָּר לְיִשְׂרָאֵל עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת הַחָמֵץ וּלְרַפְּאוֹתוֹ, אַךְ אִם אֶפְשָׁר עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי יַעֲשֶׂה, וְאִם אִי אֶפְשָׁר, יַרְתִּיחַ הַמַּיִם הֵיטֵב וְאַחַר כָּךְ יָטִיל בְּתוֹכוֹ הַשְּׂעוֹרִים וְלֹא יָבֹא לִידֵי חִמּוּץ עַל יְדֵי חֲלִיטָה. וְאִם אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת בְּמֵי פֵּרוֹת יַעֲשֶׂה דְּאָז אֵינוֹ מַחְמִיץ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעַיֵּן סִימָן שכ״ח סָעִיף (י״ג). [י״ב] וּבַטַּ״ז שָׁם סָעִיף קָטָן (ו׳) [ה׳]: (ג) **לַח.** וְאַף קֹדֶם פֶּסַח יֵשׁ לִזָּהֵר בָּזֶה, שֶׁמָּא יַחְמִיץ וְיִשָּׁאֵר שָׁם תּוֹךְ הַפֶּסַח. וְעַיֵּן כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי׳ תלג הגב״י): **ב** (ד) **יָבֵשׁ.** דְּחָיְישִׁינַן שֶׁיִּתְלַחְלַח אַחַר כָּךְ. וְנִרְאֶה דַּאֲפִלּוּ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [ב] **חוֹלְטִין.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּמַה שֶּׁכָּתַב וְעַיֵּן סִימָן שכ״ח וּבַטַּ״ז, רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּשָׁם כָּתַב שֶׁאֵין לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי בְּחוֹלָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה, וְהָאֱמוּנַת שְׁמוּאֵל נִרְאֶה דִּסְבִירָא לֵיהּ כְּהָרַמְ״א שָׁם דְּאִם אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת (ע״י) [בְּלֹא] אִחוּר עוֹשִׂין עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי, וּמִכָּל מָקוֹם מַה שֶּׁכָּתַב אַחַר כָּךְ וְאִם אִי אֶפְשָׁר נִרְאֶה דְּיַרְתִּיחַ כו׳, [לֹא] מַשְׁמָע דְּקָאֵי גַּם עַל יֵשׁ בּוֹ סַכָּנָה, שֶׁהֲרֵי הָאֱמוּנַת שְׁמוּאֵל כָּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, דְּאַף שֶׁנּוֹהֲגִין לֶאֱסֹר בַּחֲלִיטָה, מִכָּל מָקוֹם כָּל שֶׁנּוּכַל לַעֲשׂוֹת בְּהֶתֵּר עֶבְדִינַן כְּמוֹ שֶׁכָּתַב מוֹרֶ״ם בְּיוֹרֶה דֵעָה סִימָן קנ״ה בְּסוֹפוֹ. וְשָׁם אִיתָא וְאֵין מַתִּירִין שׁוּם דְּבַר אִסּוּר לְחוֹלָה אִם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הָרְפוּאָה בְּהֶתֵּר כְּמוֹ בְּאִסּוּר, אַף עַל פִּי שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁהוֹת קְצָת קֹדֶם שֶׁיִּמָּצֵא הַהֶתֵּר מֵאַחַר דְּאֵין סַכָּנָה בַּדָּבָר. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. הֲרֵי מְבֹאָר דִּבְאֵין בּוֹ סַכָּנָה מַיְירֵי. וְאַדְּרַבָּא נִרְאֶה דִּבְיֵשׁ סַכָּנָה אֵין לְהַמְתִּין עַד שֶׁיַּרְתִּיחַ אִם אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת קֹדֶם כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ סַכָּנָה בַּדָּבָר. וּקְצָת נִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ טָעוּת סוֹפֵר בְּמַה שֶּׁכָּתַב, 'אֶלָּא מִיהוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ', וְצָרִיךְ לוֹמַר 'בְּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ', וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר דִּבְמַה שֶּׁכָּתַב תְּחִלָּה קָאֵי דְּהַיְנוּ דְּמַיְירֵי בְּאֵין בּוֹ סַכָּנָה. אַךְ מִמַּה שֶּׁכָּתַבְנוּ 'מִכָּל מָקוֹם כָּל שֶׁנּוּכַל'

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

קֶמַח, דְּבָזֶה פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר מַה לִּי קוֹדֶם פֶּסַח אוֹ בְּפֶסַח, (ה) אֶלָּא רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּנִתְעָרֵב עִם יַיִן. וְהָרְבוּתָא דְּאַף עַל גַּב דְּבִשְׁעַת עֵרוּב כּוֹתְשִׁין אוֹתוֹ וְאֵינוֹ נִרְאֶה כְּקִטְנִיּוֹת כְּשֶׁנִּכְנָס הַפֶּסַח, אֲפִלּוּ הָכִי אָסוּר. (ו) וּמִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד אִם נָפַל חַרְדָּל לַתַּבְשִׁיל אֵינוֹ אוֹסֵר. וְכֵן מֻתָּר (ז) לְהַשְׁהוֹת חַרְדָּל עַד אַחַר הַפֶּסַח כֵּיוָן שֶׁהוּא (ח) בְּלִי קֶמַח. וְיַיִן שֶׁנִּתַּן בּוֹ חַרְדָּל בְּעוֹדוֹ תּוֹסֵס כְּדֵי שֶׁיַּעֲמֹד בִּמְתִיקוּתוֹ וְלֹא יִתְקַלְקֵל, (ט) מֻתָּר לִשְׁהוֹתוֹ אֲבָל לֹא לִשְׁתּוֹתוֹ:

א (א) **אֵין שׁוֹרִין וְכוּ׳.** מִשּׁוּם דְּמַחְמִיצִין כִּתְבוּאָה עַצְמָהּ: (ב) **מֻרְסָן.** וְהוּא הַדִּין (ג) סֻבִּין גַּם כֵּן מַחְמִיץ [וּלְעֵיל בְּסִימָן תנ״ד בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ב׳ נִתְבָּאֵר מַהוּ מֻרְסָן וּמַהוּ סֻבִּין]. וְהַקְּלִפָּה שֶׁל הַקֵּשׁ שֶׁהַגַּרְגֵּר מֻנָּח בּוֹ שֶׁקּוֹרִין שְׁפְּרֵייאֶ״ר אֵינוֹ מַחְמִיץ וְכִשְׁאָר קַשׁ בְּעָלְמָא דָּמֵי: (ג) **בְּשׁוּם פָּנִים.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּלֹא מְהַנֵּי שֶׁיְּהֵא עוֹמֵד שָׁם לִרְאוֹת שֶׁלֹּא יִשְׁהוּ הַמֻּרְסָן בַּמַּיִם שִׁעוּר מִיל, דְּשִׁעוּר זֶה אֵינוֹ אֶלָּא לְעִנְיַן דִּיעֲבַד אֲבָל לְכַתְּחִלָּה אָסוּר לְהַשְׁהוֹת אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד וּכְדִלְעֵיל סִימָן תנ״ט סָעִיף ב׳ וְעַיֵּן בֵּאוּר הֲלָכָה (ד״ה בשום פנים): (ד) **וְלֹא חוֹלְטִין.** חֲלִיטָה מִקְּרֵי שֶׁמַּרְתִּיחִין הַמַּיִם יָפָה יָפָה וְאַחַר כָּךְ נוֹתְנִין הַקֶּמַח אוֹ הַסֻּבִּין לְתוֹכָן. וְאַף דַּחֲלִיטָה אֵינוֹ מַחְמִיץ, מִכָּל מָקוֹם אָסוּר מִשּׁוּם שֶׁאֵין אָנוּ בְּקִיאִין בַּחֲלִיטָה וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן תנ״ד סָעִיף ג׳ וְעַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק יג) כַּמָּה פְּרָטֵי דִּינִים בָּזֶה: (ה) **שֶׁלֹּא לְהַשְׁלִיכֶם וְכוּ׳.** הַיְנוּ (ג) מִתְּחִלַּת שֵׁשׁ וָמָעְלָה. (ג) [א]וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב דְּאַף קֹדֶם פֶּסַח יֵשׁ לִזָּהֵר בָּזֶה [אֶלָּא אִם כֵּן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בִּשְׁעַת אֲכִילָתָם עַד שֶׁיִּגְמְרוּ לֶאֱכֹל וּמַה שֶׁנִּשְׁתַּיֵּר לֹא יַנִּיחֶנּוּ מֻטָּל לִפְנֵיהֶם], שֶׁמָּא יַחְמִיץ וְיִשָּׁאֵר לְשָׁם תּוֹךְ הַפֶּסַח: (ו) **בְּמָקוֹם לַח.** וַאֲפִלּוּ הִנִּיחָן בִּמְקוֹם יָבֵשׁ (ד) טוֹב לִזָּהֵר שֶׁלֹּא לִתֵּן לִפְנֵיהֶם מַיִם לִשְׁתּוֹת בְּעוֹד שֶׁהַשְּׂעוֹרִים מֻנָּחִין לִפְנֵיהֶם, אֶלָּא יְכַבֵּד מִתְּחִלָּה אוֹתוֹ מָקוֹם הֵיטֵב וְאַחַר כָּךְ יִתֵּן שָׁם מָיִם: **ב** (ז) **אֲפִלּוּ יָבֵשׁ.** הַיְנוּ שֶׁדַּרְכָּם הָיָה (ה) לִכְנֹס לַמֶּרְחָץ וּלְהַזִּיעַ וְלָשׁוּף הַגּוּף בְּמֻרְסָן. וּבָזֶה אֵין קְפִידָא כֵּיוָן שֶׁהַמֻּרְסָן לֹא נִשְׁרָה בַּמַּיִם, וְעַל הַגּוּף גַּם כֵּן לֵיכָא מַיִם מֵאֵלָיו רַק זֵעָה מֵחֹם הַמֶּרְחָץ וְזֵעַת אָדָם אֵינוֹ מַחְמִיץ, רַק דִּצְרִיכָה לִזָּהֵר לְהַעֲבִיר כָּל הַמֻּרְסָן מֵעַל כָּל בְּשָׂרָהּ קֹדֶם שֶׁתִּרְחַץ גּוּפָה בַּמַּיִם בֵּין בְּחַמִּין בֵּין בְּצוֹנֵן, וּלְפִי שֶׁהַנָּשִׁים אֵין בְּקִיאוֹת עַכְשָׁיו בְּכָךְ, לְפִיכָךְ יֵשׁ לְמוֹנְעָם מִלָּתֵת מֻרְסָן עַל בְּשָׂרָם אֲפִלּוּ הוּא יָבֵשׁ. וְאִם עָבְרָה וְשָׁפָה אֵין לִשְׁטֹף בְּצוֹנֵן אַחַר זֶה עַד זְמַן מָה, שֶׁיָּדוּעַ שֶׁכְּבָר עָבַר הַכֹּל אוֹ יִשְׁטֹף עַצְמוֹ בְּמֵי פֵּרוֹת תְּחִלָּה [חֹק יַעֲקֹב (סק״ה)]: **ג** (ח) **בַּאֲוָז לַח.** בַּטּוּר אִיתָא שֶׁשָּׁרוּ הַמֻּרְסָן מִתְּחִלָּה בְּמַיִם,

בֵּאוּר הֲלָכָה

א * **בְּשׁוּם פָּנִים.** עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה. וְכָתַב הַמְחַבֵּר כֵּן לְאַפּוּקֵי מִדַּעַת הָרַמְבַּ״ם בָּזֶה, וְעַיֵּן שָׁם בָּרַמְבַּ״ם פֶּרֶק ה׳ מֵחָמֵץ וּמַצָּה (הי״ח) שֶׁכָּתַב שֶׁלֹּשׁ עֵצוֹת בָּזֶה, אֶחָד שֶׁיַּאֲכִילֵן מִיָּד אוֹ שֶׁיְּהֵא עוֹמֵד שָׁם וְיִרְאֶה שֶׁלֹּא יִשְׁהֶה הַמֻּרְסָן כְּשִׁעוּר מִיל. ב׳ כָּתַב, כָּל זְמַן שֶׁהָעוֹפוֹת יֹאכְלוּ וִינַקְּרוּ אֵינוֹ מַחְמִיץ אֲפִלּוּ שׁוֹהֶה הַדָּבָר טוּבָא. ג׳ כָּתַב, כָּל זְמַן שֶׁהוּא מְהַפֵּךְ בְּיָדוֹ הַמֻּרְסָן אֵינוֹ מַחְמִיץ. וְהָעִטּוּר (ח״ב קכט.) חָלַק עָלָיו מִשּׁוּם דְּאָסוּר לְהַשְׁהוֹת לְכַתְּחִלָּה אֲפִלּוּ בְּפָחוֹת מִשִּׁעוּר מִיל, וּבְרִיטְבָּ״א פְּסָחִים (לט: ד״ה מתני׳ אין שורין) חָלַק גַּם כֵּן עַל מַה שֶּׁכָּתַב דְּכָל זְמַן שֶׁמְּנַקְּרִים אֵינוֹ מַחְמִיץ, וְכָתַב דְּזֶה לֹא דָּמֵי לְמַה דְּאָמְרִינַן (לט:) גְּשָׁמִים שֶׁהָיוּ נוֹטְפִין טִיף נֶגֶד טִיף דְּאֵינוֹ מַחְמִיץ (וְכַנָּנְתוֹ דְּהָכָא אֵינוֹ מוּכָח שֶׁבְּכָל מַשֶּׁהוּ חָמֵץ נִקְרוּ הַתַּרְנְגוֹלִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָתָם דְּהַטִּפִּים הָיוּ מְכֻוָּנִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה), וְהַגְּרָ״א כָּתַב דְּגַם בְּטִיף אֵינוֹ אֶלָּא לְעִנְיַן דִּיעֲבַד. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב בָּזֶה הַפְּרִישָׁה (סק״ב). **וְדַע דְּעַל הָא דִּמְהַפֵּךְ בְּיָדוֹ כָּל זְמַן שֶׁאוֹכְלִין שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ״ם, לֹא נִמְצָא בְּהֶדְיָא מִי שֶׁחוֹלֵק, וְאֶפְשָׁר לִכְאוֹרָה דְּבָזֶה כֻּלֵּי עָלְמָא מוֹדִים דְּמֻתָּר אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה וּכְמוֹ בְּכָל עִסָּה, דְּקַיְימָא לָן**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ה) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) וּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל: (ו) טַ״ז (סק״א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ז) אַחֲרוֹנִים: (ח) טַ״ז (שם), **וְהַפְּרִי מְגָדִים מְצַדֵּד דְּהוּא הַדִּין אִם הוּא קֶמַח בְּלִי מַיִם גַּם כֵּן מֻתָּר, אָכֵן בִּתְנַאי דְּהַקֶּמַח לֹא יִהְיֶה מֵחִטִּים לְתוּתִים:** (ט) אַחֲרוֹנִים:
א (א) כֵּן מוּכָח לְהֶדְיָא מִתְּשׁוּבַת רַשׁ״י (ספר האורה ד״ה אין עושין) מוּבָאָה בְּשִׁבֳּלֵי לֶקֶט סִימָן רט״ו וּבַמַּנְהִיג בְּהִלְכוֹת פֶּסַח סָעִיף מ״ה וּבָרוֹקֵחַ סִימָן רמ״ו וְסִימָן רפ״ה וּמִדִּבְרֵי הָרֹא״ש פֶּרֶק כָּל שָׁעָה סִימָן כ״א, וּמִמַּהֲרִי״ל (מנהגים, מאכלות אסורות בפסח) וְכַמָּה גְּדוֹלִים לְעִנְיַן בַּקְבּוּקִים שֶׁמְּצֻפִּים בְּדִיל אִם מֻתָּרִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם מִשּׁוּם שֶׁמַּחֲזִיקִין אוֹתָם בְּסֻבִּין, עַיֵּן שָׁם בְּהִלְכוֹת פֶּסַח דַּף י״ט וּמוּבָא לְעֵיל סִימָן תנ״א סָעִיף כ״ג, וְכֵן הִסְכִּים בְּחֹק יַעֲקֹב לְעֵיל סִימָן תנ״ד סָעִיף קָטָן א׳ וּבְחֶמֶד מֹשֶׁה בְּכָאן (ס״א) וּבְשֻׁלְחָן עָרוּךְ הַגְּרַ״ז בְּסִימָן תנ״ד (ס״ג), וּדְלֹא כַּמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן תנ״ד (סק״א) דְּלֹא פְּסִיקָא לֵיהּ כָּל כָּךְ דְּמַחְמִיץ, [וְאַף דְּהַפְּרִי מְגָדִים הֱבִיאוֹ בְּסִימָן זֶה (משׁ״ז סק״א), לֹא רָאָה כָּל הָנֵי רִאשׁוֹנִים], וְגַם בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סי׳ תנד סק״א) אַחֲרֵי דְּשָׁקֵיל וְטָרֵי לְיַשֵּׁב דַּעַת מָגֵן אַבְרָהָם מְסַיֵּם אָכֵן בְּשִׁבֳּלֵי לֶקֶט מְבֹאָר דְּמַחְמִיץ, וְכִנֵּן לְהָא דְּהֵבֵאנוּ לְעֵיל בִּשְׁמוֹ: (ג) בְּדַרְכֵי מֹשֶׁה (אות א) נִזְכָּר בְּפֶסַח, וְהוּא הַדִּין מִתְּחִלַּת שֵׁשׁ וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ״ז (ס״ג): (ג) **מַהֲרִ״י וַיְיל** (סי׳ קצג) הוּבָא בְּחֹק יַעֲקֹב (סק״ד), **וְכֵן כָּתַב מַהֲרִי״ל** וְהוּבָא לְעֵיל בְּסִימָן תל״ג בְּמָגֵן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן י׳. **וְשָׁם אִיתָא דְּכָל שְׁלֹשִׁים יוֹם מִקְּרֵי סָמוּךְ לְפֶסַח, וְעַיֵּן בִּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה** (סי׳ תלג הגב״י) **שֶׁכָּתַב דְּמַיְירֵי דַּוְקָא בְּשֶׁהִנִּיחַ לִפְנֵיהֶם בְּחֹרֵי חָצֵר וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן תל״ג סָעִיף ו׳. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה** (סק״ב) **שֶׁכָּתַב דִּלְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַמְחַבֵּר שָׁם דִּבְוַדַּאי חָמֵץ לֹא תָּלִינַן לְהָקֵל (וְכֵן הִסְכִּימוּ שָׁם כַּמָּה אַחֲרוֹנִים לְדִינָא), הוּא הַדִּין בָּזֶה, וְכֵן מוּכָח מִמַּהֲרִ״י וַיְיל, וְאֶפְשָׁר דְּהַדַּרְכֵי מֹשֶׁה שֶׁדִּקְדֵּק וְכָתַב בְּפֶסַח וְהִשְׁמִיט דִּבְרֵי מַהֲרִ״י וַיְיל בְּקֹדֶם הַפֶּסַח, מִשּׁוּם דְּהוּא אָזִיל לְטַעֲמֵיהּ שָׁם בְּהַגָּ״הּ דַּאֲפִלּוּ בְּוַדַּאי חָמֵץ תָּלִינַן לְהָקֵל:** (ד) מַהֲרִ״י בְּרוֹנָא: **ב** (ה) גְּמָרָא (לט:) וְרֹא״ש (פרק ב סי׳ כא):

ליקוטי דברי הרב: א] וכן כתב בשו״ע הרב (ס״ג): צריך ליזהר מתחלת ליל י״ד אחר הבדיקה ואילך לעמוד עליהם משעת אכילתם עד שיגמרו לאכול, כמו שנתבאר בסימן תל״ג, ומה שמשתייר מאכילתם לא יניחנו מוטל לפניהם, אלא יניחנו במקום משומר עד זמן הביעור, כמו שנתבאר שם. וטוב ליזהר משלשים יום קודם הפסח ואילך, שלא להשליך לפניהם שעורים במקום לח, אלא אם כן עומד עליהם בשעת אכילתם עד שיגמרו לאכול. ומה שנשתייר לא יניחנו מוטל לפניהם.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah